

HİPERSİSTEM AÇISINDAN BİR METİN OLARAK FİLM: “HAYAT GÜZELDİR” FİLMİNE METİN OLARAK BAKIŞ

Hikmet ASUTAY

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Edirne.

Aylin ÖZTÜRK

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi ABD, Edirne.

İlk Kayıt Tarihi: 22.02.2012

Yayına Kabul Tarihi: 14.02.2013

Özet

İleti anlamındaki metin günümüzde artık sadece yazılı belgeler değil karşı tarafa bir mesaj ileten görsel, işitsel her türlü gönderim olarak algılanmaktadır. Metindilbilim açısından bir fotoğraf, bir resim de metindir; çünkü belli bir ileti içerir, konusu vardır. Bu da hipersistem yapısıdır. Bu çerçeveden baktığımızda ard arda gelen fotoğrafların hareketlenmesi ile oluşan film de bir metindir. Film metni görüntü, ses, grafik gibi birden fazla farklı yapılardan oluşan bir hipermetin sistemidir. Bu çalışmada bir metin olarak film konusu ele alınmış, hipermetin sistemleri açısından betimlenmiş ve bu bağlamda “Hayat Güzeldir” filmi özelinde örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metin, metindilbilim, hiper metin, fotoğraf, film,

DER FILM ALS EIN TEXT AUS DER SICHT DES HYPERSYSTEMS: EIN TEXTANALYTISCHER VERSUCH EINES SPIELFILMS

Abstrakt

Der Text wird heute nicht nur als Dokument gesehen, sondern in verschiedenen Formen als visueller, auditiver als Versand aller Art übertragender Text, bzw. Message verstanden. Aus der textlinguistischen Hinsicht ist ein Foto, ein Bild, Diagramm, Graphik u.a. auch ein Text gesehen und verstanden, denn es gibt eine bestimmte Nachricht und ein Thema. Wenn wir uns in diesem Rahmen schauen, dass der Film mit den Fotos von der Mobilisierung von aufeinanderfolgenden Bildern besteht, ist auch ein Text. In dieser Arbeit wird das Thema “der Film als Text” behandelt, in Bezug auf die Hyper-Text-Systeme dargestellt, wobei einige Filme, wie z.B. “La vita è bela” in diesem Zusammenhang illustriert werden sollen.

Schlüsselwörter : Der Text, Textlinguistik, Hypertext, das Foto, der Film

1. Hipermetin Kavramına Bakış

Geçmişe göre kıyaslandığında elbette bugüne göre sayılamayacak kadar çok eser ve kaynak yoktu. Özellikle yirminci yüzyılda ellili yıllardan sonra televizyonların ortaya çıkışı ve yaygınlaşması, seksenli yıllardan sonra da bilgisayar ve ağ ortamlarının gelişmesiyle birlikte şimdiye kadar hiç görülmemiş biçimde toplu iletişim araçlarında büyük bir çeşitlilik ve yaygınlık görülmüştür. Bugün için bu gelişime akıllı telefonlar da dâhil olmuş, elektronik ve kablosuz iletişim hayatımızın hemen her alanında yer etmiştir. Okumak ya da daha geniş bir kavramla alılmama açısından bir metin olarak bakıldığında ise, günümüzde çok fazla yazılı yani geleneksel ve elektronik diğer dosya türlerinde kaynak bulunmaktadır. Yakın zamana kadar farklı alanlar dışında bir alanda bile neyin nerede olduğunu bulmak ve öğrenmek güçtü. Bir konuda araştırma yapabilmek için öncelikle birkaç yabancı dile hâkim olup insanlarla iletişime geçmek, yüzlerce makale ve kitabının taranması gerekirdi. Sadece bir yıl içinde basılan binlerce dergi ve kitap ve bunların içinde milyonlarca makale bulunmaktadır. Günümüzde bu kadar bilgi yığının altında kalmamak için bilginin özüne ulaşmak gerekmektedir.

Çalışmamızda başlıca kavram olan “Hipermetin”, elektronik ortamda öz bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran bir yoldur. Dilimize yabancı dilden doğrudan çevrilen hipermetin kavramı bazı kaynaklarda “Hypertext; Hipertext, yardımcı metin, hareketli metin” veya Canan Şenöz Ayata’nın bu terim için kullandığı “sınırsız metin” metindilbinin araştırma alanı olarak görülmektedir ve şöyle tanımlanmaktadır:

“ Sınırsız metin, çizgisel bir sıra izlemeyen, yani kitap gibi zorunlu olarak birbirini izleyen sayfalarla ilerlemeyen okuma ve yazma teknolojisidir. Bu yeni okuma ve yazma teknolojisinde metin, görüntü ve ses gibi farklı iletişim biçimleri bir arada kullanılır. Sınırsız metin, elektronik linklerle oluşturulduğu için varlığı bilgisayarda yer alan sistemlerle bağlıdır. Kullanıcı ya kurulmuş linkleri izleyerek ya da yeni linkler yaratarak kendi seçimi doğrultusunda çeşitli metin modülleri arasında hareket eder” (Berk/Devlin 1991:543, Ayata, 2005).

Daha genel bir ifade ile hipermetin, kelimeler ve görsel öğeler arasında çapraz iletişimler ve bağlantılar oluşturularak yazılmış, elektronik ortamda var olan, etkileşimli belgedir. Bu düzeyde düğümlerin sırası tıpkı bir filmin sahneleri gibi yapılanma gösterir. Bu çalışmada da, filmin bir hipermetin olduğu düşüncesinden hareketle hipermetin sistemleri açısından film konusu hipersistem yapısı açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu sistem, her birisi bir önceki ve bir sonraki adımlara bağlı birçok bağdan, ya da alan terminolojisi ile belirtmek gerekirse ilişimden¹ oluşur. Bu düzeyde düğümlerin sırası tıpkı bir filmin sahneleri gibi yapılanma gösterir. Film de bu bağlamda birbirine bağlı sahnelerden meydana gelen bir metindir. Bu çalışmada bir metin olarak film konusu ele alınıp betimlenmiş ve bu çerçevede bazı filmler ile örneklendirilmiştir.

1. TDK, *Bilgisayar Terimleri Sözlüğünde geçer.*

2. Hipermetin ve Film İlişkisi

Hipermetin, elektronik ortamda sesli ve görüntülü metinlerden, farklı yapıdaki değişik dosya türlerinden oluşan bir sistemdir. Bu sistemde bilgiler öz halinde ve dağılımlıktan kurtarılarak bilgisayar teknikleriyle sunulur. Genel konular altında daha özel konular, alt-üst veya yan ilişkiler aracılığıyla (pencere sistemi) dallanıp budaklanır. Her bir konu, konuyu özetleyecek kısa metinler içerir. İlgili konular yeterli gelmediği düşünülürse daha ayrıntıya inilebilir. Bu anlamda ilişkiler sonsuza kadar açılabilir. Birbiriyle ilgili metinler, olabildiğince ilişkilendirilir. Böylelikle hipermetin dünyasına giren bir araştırmacının zihninde, konuyla ilgili sağlam bir alan oluşur.

Geleneksel anlamdaki yazılı metin, herkes tarafından bilinen en genel ifadesiyle: belirli bir iletişim bağlamında, bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen anlamlı bir yapıdır. Metin çok farklı düzeylerde dille iletişimde bulunmak amacıyla cümlelerden oluşan, cümlelerle oluşturulan anlatma ve anlaşma aracıdır. Metnin oluşumunda sestən paragrafa dil birimleri kullanılır. Bir metin türü olarak adlandırılacak olursa film türü de çoklu okuma türüne giren bir alandır. Bu alanın okuma işaretleri ise görsel imgeler, ses, etki, müzik, grafik vb. gibi çeşitli türden ve yapıda işaret ve simgelerden oluşur. Bu bağlamda bir metnin oluşturulması da o kadar karmaşıktır. Renk seçimi, ses/ ton ayarı, fotoğraf analizleri vb. pek çok iletişim bilimleri ile görsel sanatlar ve güzel sanatlar gibi farklı alanların birlikte çalışmasını gerektirebilecek büyüklükte kurgulardır:

“Film türleri disiplinler arası çalışmalara da olanak tanımaktadır. Bu yolla filmler bir metin olarak görülmekte ve değişik okuma türleri ortaya çıkmaktadır. Filmde bu açılardan bakıldığında bir metindir” (Yüce, 2005).

Yüce'nin de vurguladığı gibi günümüzde artık dil ve edebiyat alanları ile iletişim bilimleri ortak çalışabilmektedir. Bu anlamda her iki alan birbiri için disiplinler arası alanlardır, denebilir. Nasıl ki yazınsal metinlerde insanların iç dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek gayesi var ise filmlerin temelinde de aynı amaç vardır. Şair ve yazarlar bu etkiyi gerçekleştirebilmek için kelimeler üzerine yoğun ve derin anlamlar yükler, kimisi şekil açısından bunu yakalamak ister, kimi de anlam açısından. Senarist ve yönetmenler de birer yazar, şairdir bu anlamda:

“Sanatsal varoluş biçim-içerik ilişkisi içerisinde gerçekleşir. Biçim içeriğin içerik de biçimin taşıyıcısı olmuştur. Sanat yapıtları, biçimsel öğelerinin (ses, renk, ritim, simetri, vb.) içeriksel öğelerle (anlatım, konu, tema, vb.) yoğunlaşmasıyla oluşur. Bu iki öğe birbirinin ayrılmaz parçalarıdır. İşte sinema ile edebiyatın birlikteliği de bu noktada başlar.” (...)“Film türleri disiplinler arası çalışmalara da olanak tanımaktadır. Bu yolla filmler bir metin olarak görülmekte ve değişik okuma türleri ortaya çıkmaktadır” (Yüce, 2005).

Burada film kavramından kastedilen şey sanat yapıtı olan filmlerdir ki, çoğunluğu

belli bir yazınsal metne dayanır; ya bir yazınsal eserin beyazperdeye uyarlanması şeklindedir, ya da esin kaynağı olarak o eserden hareket ederek, yazılı metin içeriğinden çok daha farklı sürümleri sahnelenir. Sonuç olarak da hem yazınbilim, hem de iletişim bilimleri bu noktada birleşmektedir, çünkü her ikisinin de konusu yazınsal metindir.

3. Bir Filmi Okumak

Eskiden çocukluk dönemimizde okumaya ilk başladığımızda bizim için paha biçilemez değeri olan ilk kitaplarımız vardı. Onlar bizim için zihnimizde günlerce süren sadece bize özel olan, kendi hayal dünyamızın doğrultusunda süslediğimiz, macera dolu serüvenlerdi. Nasıl ki şu an, okuyabildiğimiz için kullandığımız çizgiler, harfler, kelimeler ve cümleler size bir anlam ifade ediyorsa; sinema filmlerinde saniyede akan kareler ve o karelerin içindeki imgeler, çoğu zaman sesle birleşerek veya bazen ses olmaksızın dahi bizlere bir şeyler gösterir. Bunların her biri bir harf, bir kelime, bir cümle olarak nitelendirilebilir. Herkesin sinemadan anladığı şey farklı olabilir. Kimi sadece eğlenmek için film izler, kimisi bir şeyler öğrenebilmek, kimi de belirgin bir sebebi olmaksızın. Sebep ne olursa olsun filmi izlemeden önceki halimizle, sonraki halimiz arasında fark vardır. Filmlerde de yazınsal metinlerde olduğu gibi amaç sadece anlamları sunmak değil aynı zamanda kişiyi etkilemek, bir hikâye anlatmak amaçların en başında gelir.

Şair ve yazarlar hayal dünyasını düşünceleriyle yoğunlaştırır ve bunu yazıya dökerler. Çünkü okur ilk okuyuşunda anladığını ve keyif aldığını sanır ama işin aslı görünüşteki gibi değil, sözcüklerin içine gizlenen derin düşüncelerdir. Seyirci kitap okurken kendi deneyim ve dünya görüşü doğrultusunda yapıtı yorumlar ve imgeleminde olayları, mekânları ve karakterleri canlandırır. Aynı kitabın sinemaya uyarlanmasında ise karşısına bir başka sanatçının, sinemacının yorumuyla karşı karşıyadır:

“Sinema tarihi, sinemaya uyarlanmış sayısız edebiyat yapıtıyla doludur. Bunların hepsinde ortak yan sinemaya gidip film izlemeye başladığımızda yaşadığımız deneyimin artık okumaktan çok seyretmeye dayalı olmasındadır.” (...) ‘Hangi roman türünden söz ediyorsak edelim (tarihsel, biyografik, izlenimci, romantik, vb.), hepsinde ortak olan yön kullandığı araçtır: yazı dili. Sinemada da senaryo, çekim ve çekim sonrası aşamalarında kullandığı dil sinematografik dildir. Sinematografik dili göstergeler ve bu göstergelerin oluşturduğu bir sistem oluşturmaktadır. Sinemayı bir roman ile karşılaştırdığımızda bir çekim (filmde kameranın çalıştırılıp durdurulduğu ana kadar olan bölümü) bir cümleye eş olduğunu söyleyebiliriz. Bir örnek vermek gerekirse; “Adam kapıdan çıkarak önünde uzanan yol boyunca ilerler” biçimindeki bir cümle sinemada kameranın adamı kapıdan çıkarak yol boyunca ilerleyişini takip eden bir çekimle eşdeğer olmaktadır.’ (Yüce, 2005)

Görüldüğü üzere sinema sektörü ilk okuma kitaplarımızdan başlayarak çocuk yazını ürünleri olan masal, çocuk öykü ve diğer eserleri çizgi film olarak üretmektedir. Yetişkinler dünyası için de yine bütün anlamındaki yetişkin yazınından yararlanır. Halid Ziya Uşaklıgil’in ilki 1975 ikinci ise 2000 yılında olmak üzere iki kez sinemaya da uyarlanmış ünlü eserinde geçen bir cümleye göz atalım:

“Peyker, kendisinin de eklediği bir fazla dermansızlıkla sanki yükünü taşımaktan yorgun bir halde, ince sarılmış düz beyaz şemsiyesine bir baston gibi dayanarak ilerlerken Bihter, beli son derece sıkılmış, vücudunu dara dar sararak ta arkasında iki yana dalga vuran etekliğiyle, belinin inceliğine oranla geniş duran omuzlarından biri ipek titreyişini ile titreyerek akan beline kadar akan pelerini büsbütün düşmeyerek beyaz pike gömleğini etekliğine bağlayan siyah meşin kemerinden iki parmak yukarıda kalmış, sağ elinden çıkardığı eldiveniyle birlikte kavranılarak tutulan şemsiyesiyle, alçak ökçeli sarı potinlerinin üstünde, yere basmıyormuşçasına bir sekişle yürüyordu.” (Uşaklıgil, 1993,28)

Aynı cümle bir film karesinde birkaç saniye ile verilebilir. Yazınsal metin, sözcüklerle imgeleri ve kurguyu usumuzda canlandırmamızı sağlarken, bir film yapıtı ise ses, görüntü, renk, etki vd. gibi pek çok unsuru bir arada kullanarak bunu yapmaya çalışır, fakat bir yazılı metne göre kurguyu daha hazır olarak alılmayıcılara sunar.

Filme hayat veren bilindiği üzere her zaman ses değildir, ses olmasa da o sahne- de verilmek isteneni hareketler, zaman, mekân, kamera hareketleri ile de verebilir. Buna en iyi örnek Charlie Chaplin’in siyah beyaz filmleri ve çocukluğumuzun vazgeçilmez çizgi filmi “Tom ve Jerry” benzeri çizgi filmlerdir ([Hanna](#) William, [Barbera](#) Joseph,1940). Bu çizgi film her ne kadar çocuklara hitap etse de, hala geniş kitleler tarafından zevkle izlenir. İçinde tek bir konuşmanın dahi geçmediği, ancak ses, görüntü ve etkilerden oluşan, ülkemizde de büyük ilgi görmüş, tekerlemelere dahi esin kaynağı olmuş ve hatta deyimleşmiş (Tom ve Jerry gibiler) bu çizgi filmi cazip kılan ve kendini bu kadar izlettiren şey nedir, sorusu gelebilir akla. Birçok yetişkini eğlendiren bu yapıt Oscar almış, 1930-1950 yılları arasında altın çağını yaşamıştır:

“İlk olarak şubat 1940 yılında yayınlandı. 1940-1958 yılları arasında 114 çizgi film çekildi, bu 114 çizgi filmden 7’si akademi ödülü kazanmıştır. (...) “Tom, Mavi Rus kedisi cinsi, sevilen ve güvenilir bir ev kedisidir. Jerry, Tom ile aynı evi paylaşan küçük kahverengi bir faredir. Tom öfkeli, alıngan ve bir o kadar da sakar bir kedir. Tom da en az Jerry kadar zekidir ama çok ağırdır. Jerry ise özgür, kurnaz, fırsatçı, akıllı bir faredir. Çok enerjik ve zekidir. Tom’dan daha kıvrak bir zekâyâ sahiptir. Jerry, Tom ile mücadelesinde genellikle galip gelirken, Tom ise çoğu zaman mağlubiyetten kurtulamaz. Buna rağmen yılmadan usanmadan Jerry’yi yakalama planlarına devam eder. Tom

ya da Jerry filmlerde fazla konuşurulmamıştır. Ancak Tom bazı serilerde dişi kedilere şarkı söyleyebilmiştir. “ (<http://tr.wikipedia.org>)

Burada çizgi filmlerden söz etmişken, çok kısa da olsa genel olarak çocuk filmlerine de değinmekte yarar vardır: Amerika ve Avrupa’da çocuk filmlerinin başlangıcı, 1916’da Asta Nielsen’in Kùlkedisi’ni filmleştirmesiyle başlar, 1917’de Paul Leni’nin Dornrösschen’i, 1926’da Lotte Reiniger’in Prens Die Abenteuer des Prinzen Achmed’i filmleştirmesiyle masallardan uyarlanan bu sessiz filmler çocuk filmleri antolojisinin ilk örnekleri ortaya çıkar. Dolayısıyla çocuk filmleri olağanüstü güçleri konu alan metinlerle ortaya çıkmıştır denilebilir. Dünya’da yeni olağanüstü fantastik kahramanlar yaratarak çocuk ve gençlere yönelik görsel metinler oluşturan en önemli isim Walt Disney’dir. Mickey Mause, Donald Duck gibi hayal kahramanlarının yaratıcısı olan Walt Disney kendisiyle aynı adı taşıyan Walt Disney Film’de birçok masalı çizgi film tekniğinde sinemaya uyarlayan ilk isimlerdendir” (Bkz. Köhler- Wulff 2002, 295; Çiftçi 2010: 52).

İlk sessiz sinema ürünlerinden olarak bilinen Charlie Chaplin², sinemanın da ilk dehalarından biri olarak tanımlanır, günün şartlarına karşın, elindeki kısıtlı film teknolojisi ile büyük işlere imza atmıştır. Susarak derdini anlatmayı başaran, herkesi gülmekten kırıp geçiren, güldürdüğü kadar da düşündüren bir sinema dâhisidir. Chaplin’in Filmde kullanılan başka bir husus da müziktir:

“Filmlerde müzikler çok önemli bir unsurdur. Çünkü diyaloglar yer almadığından verilmek istenen mesaj görsel ve işitsel olarak anlatılması gerekir. Bu yüzden filmlerde heyecanı ve duyguyu daha iyi ifade etmek amaçlı geleneksel fon müzikleri kullanılır. Filmlerde kakhaha, feryat veya soluk alıp verme gibi efektler klakson veya diğer müzik enstrümanlar kullanılır.” (<http://tr.wikipedia.org>)

Bir sahneden diğerini geçerken, filmlerin düğüm noktası dediğimiz heyecanın en

2. “Londra’nın fakir bölgelerinden birinde doğup büyüyen, 1913 yılında ailesi ile bir oyun için gittiği ABD’de sinemaya başlayan, 1914’te çekilen “kid auto races at venice” filminde; bol pantolonlu, melon şapkalı, büyük numara ayakkabılı, sürekli bastonunu çeviren ve sakar hareketleri ile gülünç mizansenler oluşturan şarlo tiplemesini yaratan büyük usta şarlo makineleşmiş yaşamın içinde kimliksizleştirilen insanın sessiz çılgılığı olmuştur adeta. Filmlerinin gösterildiği her ülkede insanların hayranlığını toplamasına rağmen, ABD vatandaşlığını reddetmesi sebebiyle bu ülkede kendisine yönelik büyük bir karalama kampanyası başlatılmış, “gold rush” adlı filmindeki bazı sahnelerin komünizm propagandası olarak yorumlanması bu kampanyayı başarıya ulaştırmıştır. Chaplin, ailesi ile birlikte sınır dışı edilerek ABD’ye girmesi yasaklanmıştır. Charlie Chaplin’in “sessiz” ama sisteme karşı son derece açık kavgasıyla adeta bütünleşmiş olan “modern zamanlar” filmi; kapitalizmin giderek gelişmesiyle insan doğasında belirmeye başlayan tek tiplleşme ve makineleşmeyi çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. 1930’lu yıllarda ABD’de yaşanan ekonomik krizi ve bunun yol açtığı sosyal ve insani çöküntünün yarattığı dramı, komedi formunda ve trajik bir biçimde beyaz perdeye taşımıştır. Bantlar da ve dev makineler arasında çalışan insanların, sistemin işleme adına birer makine parçası haline gelmesi, kapitalist üretim ilişkileri içerisinde metalaşan insan yaşamı filmin ana temasını oluşturmaktadır. Temelde görüntüye dayalı bir sanat olan sinemada sesin gelip geçici olduğuna inanan Chaplin bu gerekçeyle, sinemada görüntüye ses eklendikten sonra da filmlerini uzunca bir süre sessiz çekmeye devam eder, ancak daha sonra sesin gerekliliğine inanmaya başlayan Chaplin modern times / asri zamanlar filminde sesi kullanır ve fakat burada da insanların sesine değil de makinelerin sesine yer verir“ (<http://tr.wikipedia.org>).

dorukta olduğu sahnelerde anlatılmak istenen sahnenin duygusuna göre müzik verilir. Bu anlamda ilk sinema filmlerine ve çizgi filmlere değindikten sonra günümüze doğru geldikçe en yeni teknolojilerin yardımıyla yapılan çok daha zengin etkilere sahip filmlerin cazibesi de giderek artmıştır, denebilir. Bu anlamda sinema, günümüzü vazgeçemeyeceğimiz sanat alanlarından biridir, dersek, pek de yanlış bir kanı sayılmasa gerektir. Bu bağlamda çalışmamızda Oscar ödülüne aday gösterilmiş filmlerden biri, metin çözümlemesi anlamında daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

4. Film İncelemesi

4.1. “Hayat Güzeldir” (İtalyanca: *La vita è bella*) Filminin Çözümlemesi

Resim 1. Film Afişlerinden örnekler

“La vita é bela” Türkçe çevirisi ile “Hayat güzeldir” filminin en genel tanımı, başlığı ile özdeşleşir nitelikte ancak mekân olarak seçilen II. Dünya savaşının Nazi dönemi nedeniyle de derin bir ironi taşır. Bu film 1999’da yedi dalda Oscar’a aday olmuş, en iyi yabancı film, en iyi erkek oyuncu ve en iyi müzik dallarında Oscar ödülünü kazanmıştır:

“ II. Dünya Savaşı zamanında karısı ve oğlu ile birlikte Yahudi kamplarına götürülen Yahudi bir babanın ve peşinden giden İtalyan bir annenin, çocuğunu korumak için yaptığı sayısız özveriye anlatmaktadır. “(...)

“Arka planında Yahudi Soykırımı olan Hayat Güzeldir, kendine has çocuksu cazibesıyla prensesinin kalbini çalmaya çalışan ve sonunda başaran, büyüleyici bir Yahudi garson olan Guido’nun hayatının ikinci yarısını anlatır“ (<http://tr.wikipedia.org>).

Bu filmin türünü belli bir alanda sınırlandıramayız. Birçok türü aynı anda içinde barındırmaktadır; dram, aile komedi, macera, politik, romantik, savaş ve tarih gibi. Yönetmenliğini “Roberto Benigni”nin yaptığı filmin senaryosunu, yine kendisi “Vin-

cenzo Cerami” ile yazmıştır. Görüntü Yönetmenliğini “Tonino Delli Colli”, müziğini ise “Nicola Piovani” yapmıştır. Film 1998 İtalyan yapımı bir filmidir ve 122 dakika sürmektedir. Yapım Şirketi: “Cecchi Gori Group Tiger Cinematografica”, yapımcıları ise “John M. Davis”, “Mario Cotone”, “John Rogers”, “Elda Ferri, Gianluigi Brascchi”, “Agnès Mentre”dir. Film 3 adet Oscar kazanmıştır ve 2 kez aday gösterilmiştir. 13 adet başka ödül kazanmış ve 5 tanesi için de aday gösterilmiştir. Filmin oyuncularını ise, başrolde yönetmenliğini ve senaristliğine yapan Roberto Benigni (Guido Orefice), diğer oyuncular da Nicoletta Braschi (Dora), Giustino Durano (Eliseo Orefice), Lidia Alfonsi (Guicciardini), Sergio Bustric (Ferruccio Papini), Giuliana Lojodice (Okul müdürü), Amerigo Fontani (Rodolfo), Pietro De Silva (Bartolomeo), Francesco Guzzo (Vittorino)’dir.

4.2. Filmin konusu:

1930’ların İtalya’sında “Guido” adındaki tasasız, kaygısız bir Yahudi kitapçı yakın bir şehirdeki güzel kadına kur yapıp onunla evlenerek bir peri masalı başlatır.

Film “Guido” ve arkadaşı şair “Fellucio” ile amcasının oturduğu şehre giderken kaza yapmasıyla başlar. Bu şekilde “Dora” ile tanışır. Kitapçı dükkânı açmak ister ama şansı yaver gitmez. Amcasının şef garson olarak çalıştığı otelde garsonluk yapmaya başlar. Aynı otelde “Dora”nın evlilik öncesi kutlaması olur. Tam bu sırada “Guido” onu amcasının üzerinde faşistlerin “bu bir Yahudi atıdır” diye boyadığı at ile otelin eğlence salonunun ortasına kadar girerek “Dora”yı kaçıtır ve evlenirler. “Guido” ve karısının “Joausa” isimli bir oğulları olur ve İtalya’yı Alman güçleri istila edene kadar birlikte mutluluk içinde yaşarlar. Filmde Almanlar İtalya’yı işgal eder ve orada yaşayan Yahudileri belirleyerek daha sonrada toplama kampına alırlar (Guido ve küçük oğlu da bunların içindedir). “Guido” toplama kampını oğluna bir oyun gibi anlatır ve oynamaya başlarlar. Küçük çocuk her şeyden habersizdir. Ailesini bir arada tutabilmek ve oğlunun Yahudi toplama kamplarının dehşetinden elinden geldiğince uzak tutmak çabası ile “Guido” bu yıkımı bir oyun gibi göstermeye çalışarak “çok eğlenceli ve gerçekçi bir oyun” olarak inandırmaya ve sürdürmeye büyük gayret gösterir. Bu oyunun kazanma ödülü ise bir tanktır. Bir çocuğa yaşanan o dramı başka türlü kabul ettirmek olası olmadığı kadar kolay değildir de. Çatışmalar, esir kamplarında çalıştırılmalar, berbat yemekler, berbat koşullar, ölümler, yaralanmalar, kaçışlar, yakalanışlar baba “Guido”nun olağanüstü çaba ve yeteneğiyle çocuğa bir oyunmuş gibi, her bir eziyeti oyunun bir kuralı olduğu şeklinde anlatılır. Nazi Almanya’sının zulmü sona erene kadar da devam eder ve baba “Guido”nun (Benigni) ölümüyle ABD askerlerinin sahneye çıkarak çocuğu kurtarmasıyla son bulur. Kurguda çocuğa anlatılan oyun kurgusu başarıya ulaşmış, oyunun sonunda büyük ödül olan tank (Amerikan tankı) karşısına çıkıvermiştir. En iyi yabancı film oskârı almasının nedeni olarak da bu son sahne gösterilir:

“Yıllar sonra, karısı ve genç oğluyla birlikte bir toplama kampına hapsedildiklerinde Guido, ailesini kurtarmak için kendilerini çevre-

leyen dehşeti reddeder; neşeli bir şekilde ve özenle, sahtekârlık ağını örmeye başlar”(www.intersinema.com/hayatguzeldir).

Film kendi içinde farklı türden sahneler barındırdığı için tek bir tür ya da sınıflamayla sınırlandırmak pek doğru olmayacaktır. Filmin başlangıcı komedi filmi gibi başlar, savaşın başlaması ile komedi yerini drama bırakır. Bu bağlamda farklı film ya da anlatı türlerine ait tatları bir arada topladığı ve alılmayıcılara sunduğu söylenebilir. İkinci Dünya Savaşının ve özellikle de Nazi Toplama Kampında Yahudi Soykırımı sırasında yaşanan her türlü kötülüğün etkisi çok gerçekçi bir şekilde gözler önüne serilmektedir. İçinde aşkı da barındırdığı için, ilk sahneleri açısından romantik bir filmidir. Daha çok tarihsel bir dönemi yansıttığından dolayı tarihsel ve konu ettiği dönemin çarpıklıklarını, savaş vahşetini dile getirdiği için de eleştirel çağ anlatısı olarak nitelendirilebilecek bir filmidir. Bağımsız bir sinema kuruluşuna ait İtalyan yapımı bir film olup, Amerikan, yani Hollywood yapımı değildir.

Filmde yer alan kostümlere bakıldığında, herkesin şapkalı olması özellikle kadınların başlarındaki şapkalar ilgi çekmektedir. Giysiler ve makyaj konuya gayet uygun, konunun geçtiği dönemi gerçekçi bir şekilde yansıtmaktadır. Savaş sahnelerinde renkler genelde soğuk, renkler siyah beyazmış gibi bir algı sağlanmaktadır. Özellikle seçilen gri renkle savaşın o döneme ilişkin havası yansıtılmaya çalışılmıştır. Anlatım özellikleri olarak diyaloglar dikkat çekmektedir. Filmin çekiminde genelde geniş açılı kamera yerine daha çok dar açılı kamera kullanılmıştır.

İçinde ya da yer yer arka planında her ne kadar tarihte yaşanan en acı katliamı barındırıyor olsa da filmin adı “hayat güzeldir” başlığını taşımakta, film sonunda da yine gerçekliğe uygun olarak Amerikan askerlerinin kampa girişiyle yeni bir umut ve yeni bir hayatın başladığı vurgulanmaktadır. O kadar zor bir durumda bile çocuğunu bütün kötülüklerden bir oyun kurgusu sayesinde korumaya çalışan bir baba görürüz. Bu tutum onun, çocuğu hayata bağlama, hayatta kalabilmesini sağlama çabasıdır. Ancak en kötü, en vahşi anlarda bile hayata güleryüzlülikle tutunmayı, hayatı güzel bir oyun olarak görebilmeyi sağlamaya çalışır baba tiplemesi. Bu da metin yazarının hayatı hep “güzel” görme anlayışı ile açıklanabilir. Çocukların masum, temiz, kirlenmemiş dünyasına bir kez daha şahit olunur. İnsanın olabileceği en zor durumda bile hayatı bir oyunmuş gibi yaşayabilmek fikri filmin geneline hâkim olan bir düşünce yapısıdır. Belki kendimizin bu oyunun sonunda öleceğini bilirken sevdiklerimiz için, hiç ölmeyecekmişçesine yaşamak, kurallarını kendimizin koyduğu oyuna en çok kendimiz inanmak düşüncesi de ortaya çıkmaktadır. “Hayat güzel” değildi o dönemde ve o koşullarda. Filme baktığımızda, güzel olan yüreğinde hiç eksiltmediği yoğun ve saf haldeki sevgi ve fedakârlıktı, güzel olan Guido’nun bakış açısydı Umudunu kaybetmemesiydi, oğluna olan sevgisiydi. Her şartta hayatın muhakkak tutulacak bir ucunun olabileceğini bilmesiydi.

Resim 2. Oğlunun döneme ilişkin sorularını oyun kurgusu içerisinde cevap vermeye çalışan baba.

Komedi ve dram yapılarının belli bir dengede tutulduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca hiçbir ölüm ya da öldürme sahnesi doğrudan gösterilmemekte, bu da filmde şiddet unsurunu en aza indirgemektedir. Hayata tutunma mücadelesi, irdelenen ana fikir olarak diğer yan konulardan öne çıkmaktadır. Bu filme sadece bir soykırım filmi olarak da bakmamak gerekir. Farklı açılardan ele alınacak olursa çok güzel bir aşk filmi, olağanüstü bir aile dramı, müthiş bir baba sevgisi fedakârlık, ya da bir komedi veya macera filmi gibi tanımlamalar bile yapılabilir. Önemli olan bu filmi nasıl okuduğumuz, hangi çerçeveden baktığımızdır.

Arka plan dekoru olarak yoğun bir şekilde hissedilen II. Dünya Savaşı üzerine çekilen en iyi filmlerden biri de denilebilir. Gösterime girdiği yılın tüm ödülleriyle adı geçen ve tüm ödülleri toplayan bir sinema eseridir. Trajik sahneler ve karakterlerle beslenen filmi ayrı ve üstün kılan diğer bir özelliği de sahip olduğu mizah dilidir. Dünyanın en acı olaylarından birini soykırımı, mizah sanatıyla anlatmak bir özgünlük katmış, olaya yaklaşım şeklinin yaratıcı olması bakımından da son derece başarılı bir yapılmıştır denebilir. Metin bağlamında bir film çeşitli açılardan ön bilgiler, deneyimler ışığında okunabilir. Filmde soykırım dönemini bir babanın ve bir çocuğun gözünden farklı açılardan okunabilmektedir. Bu anlamda film görsel okuma şölenu sunmaktadır izleyicilerine.

5. Sonuç

Metin türlerindeki çeşitliliğin son derece zengin olduğu günümüzde buna bağlı olarak okuma türlerinde de zengin bir çeşitlilik olduğu görülmektedir. Medya Okumaları kavramı da bunlardan biri olup özellikle Milli Eğitim’de çokça kullanılan bir terim haline gelmiştir ülkemizde. Bunun yanı sıra görsel okuma diye tanımlayabileceğimiz okuma türü de adından anlaşılacağı üzere ekran yayınları, sinema, tiyatro gibi görsel

sanatlar alanına giren görsel oyunların, diğer bir deyişle genel olarak görsel metinlerin alımlanması demektir. Bu çalışmamızda sözü edilen “film okuma” türü de aynı anlamdaki görsel okumadır. Bu anlamda daha pek çok okuma türü ve kendi içindeki sınıflamalarından da söz edilebilir. Ancak bu çalışmada da ele alındığı üzere yazınsal nitelikleri olan kurgu temel alınmış, yalnızca bu kurgulardan yola çıkılarak “yazınsal görsel okuma” üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Film çözümlemesi ile de Alman yakın tarihinde büyük izler bırakan ve çokça yazın dünyasına da konu olan Holokost döneminin farklı bir okunuş tarzına örnek sunulmaya çalışılmıştır. Bu okuma tarzında okuma işaretlerini genel olarak ikiye ayırabiliriz: Birincisi biçimsel işaretler, ikincisi de konu ve içerik işaretleri. Biçim işaretleri olarak film kurgusunda kurgulanan sahne, mekân, kostüm, ses, renk vb. gibi fiziksel ve biçimsel özellikler anlaşılır. İçerik olarak ise film çözümlemesinde sözü edilen insancıl-moral değerler ile döneme ilişkin tarihsel verilerden her biri anlaşılır. Anılan biçimsel ve içerik işaretlerinin seçimi ve dile getiriliş biçimi tamamen yönetmenin anlatım tarzını oluşturmaktadır. Bizim de bu filmi okurken edindiğimiz imge ve izlenimlerimizin tamamı, yönetmenin bizlere sunmuş olduğu metin kurgusudur. Başka bir deyişle yönetmen ya da görsel metin yazarı bize, kendi bakış açısıyla görmemizi istediği bir biçimde metnini kurgular ve anlatır. Bu anlatımın başarısı da okur ya da alımlayıcılar üzerinde bırakabildiği olumlu ya da olumsuz izlenimlerin bütünüdür. Görsel okuma türü iletişim bilimleri, sinema ve sahne sanatları gibi farklı disiplin alanları içersine girmekle birlikte günümüzde artık yazınbilimcilerinin metin inceleme anlamında alanlarına girmekte bu anlamda disiplinlerarası çalışmaktadırlar.

6. Kaynakça

1. Asutay, Hikmet, “Elektronik Yazın Yeni Teknolojilerle Birlikte Yazın Dünyasında Ortaya Çıkan Yeni Yazınsal Tür ve Biçimler”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11 Sayı 2 (63-86)
2. Ayata-Şenöz, Canan (2005) “Metindilbilim ve Türkçe” İstanbul:Multilingual Yabancı Dil Yayınları
3. Çiftçi, Ayşe (Danışman: H. Asutay) “Vergleich der Irrealen in den Werken der populären Literatur im Kontext der Türkischen- und Deutschen Kinder- und Jugendliteratur”, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 2010.
4. Karadeniz, Ş. (2006): Öğretim Amaçlı Hiper Metin, Hiper Ortam ve Çoklu Ortamlar için Tasarım İpuçları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi
5. Ortmann, Sabrina (2001)”netz literatur projekt. Entwicklung einer neuen Literaturform von 1960 bis heute” , berlinerzimmer.de Verlag
6. Yüce, Tuncay (2005) “Sinema ve Edebiyat Türleri Arasında Görülen Etkileşimler”; Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt1, Sayı 2, 2005 s.67-74

Değınilen Eserler

Uşaklıgil, Ziya Halid (1993) “Aşk-ı Memnu” İstanbul: İnkılap Kitabevi

İnternet Kaynakları

<http://www.webhatti.com/edebiyat-turkce/574124-metin-nedir-edebi-metin-nedir-edebi-metinler-ile-bilimsel-metinlerin-farki.html> (20.05.2011/ 15.50)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Charlie_Chaplin

<http://www.youtube.com/watch?v=nTIUxNzt5Kw&feature=related>,(07.05.2011/ 11.30)

<http://www.youtube.com/watch?v=ZPpTE6XnaP0&feature=related>,(07.05.2011/ 13.45)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Hayat_G%C3%BCzeldir,(07.05.2011/ 14.30)

<http://i239.photobucket.com/albums/ff4/sadecegircom/wira/49555992.jpg>,(02,06,2011/15.30)